

3. EMBERITŐKE-RÁFORDÍTÁSOK

3.1. ÁLLAMI OKTATÁSI ÉS EGÉSZSÉGÜGYI RÁFORDÍTÁSOK NEMZETKÖZI ÖSSZEHAJONLÍTÁSBAN

SEMJÉN ANDRÁS

Ebben az alfejezetben az állami oktatási és egészségügyi kiadások alakulását vizsgáljuk Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. Ha nemzetközi összehasonlításban hosszabb időszakra szeretnénk képet kapni arról, hogy hazánk oktatási vagy egészségügyi közkiadásai hogyan viszonyulnak más, nálunk fejlettebb, vagy velünk nagyjából azonos fejlettségű országokéhoz, kézenfekvőnek tűnik, hogy olyan nemzetközi szervezetek nyilvános adatbázisaiból induljunk ki, mint az OECD vagy a Világbank. Ezek a szervezetek rendszeresen publikálnak egy-egy évre vagy időszakra vonatkozó összehasonlító elemzéseket,¹ amelyek gyakran tartalmazznak időbeli összehasonlítást is, ezért munkájuk elengedhetetlenné teszi nemzetközi összehasonlításokra alkalmas adatbázisok létrehozását. Elemzésünk az OECD komplex, felhasználóbarát online adatbázisára,² valamint a Világbank *World Development Indicators* projektjének ugyancsak online, nyilvánosan hozzáférhető adatbázisára³ épül.

Oktatási kiadások

Melyek azok a főbb mutatók, amelyek alapján az oktatásra fordított közkiadások relatív nagyságáról képet alkothatunk? Vizsgálhatjuk *az államháztartás összes szintjén* (tehát a központi kormányzat mellett a regionális és helyi önkormányzatokban is) *az oktatásra fordított közkiadások* nagyságát a GDP-hez, illetve az *összes államháztartási kiadáshoz* viszonyítva is. Fontos megkülönböztetnünk, hogy a *teljes oktatási közkiadás*⁴ relatív nagyságát vizsgáljuk-e, vagy az ok-

tatási intézményekre fordított közkiadásokét. A teljes oktatási közkiadás az oktatási intézményekre fordított közkiadások mellett ugyanis tartalmazza a háztartások számára nyújtott, oktatáshoz kapcsolódó állami támogatásokat, transzfereket is, amelyeket általában az oktatási intézmények biztosítanak (például ösztöndíjak vagy a tanulóknak nyújtott lakhatási, illetve étkezési támogatások formájában).

Az OECD adatai segítségével az oktatási intézményeknek nyújtott állami támogatások GDP-n belüli aránya mellett a teljes oktatási közkiadás államháztartási kiadásokon belüli arányát is tudjuk vizsgálni. A világbanki adatbázis segítségével pedig a teljes oktatási közkiadás GDP-hez viszonyított arányát⁵ mutathatjuk be.

A 3.1.1. táblázatban összefoglaljuk az alfejezetben és a háttérszámításainkban vizsgált változókat, a használt adatforrásokat, a vizsgált időszakot és az összehasonlításba bevont országok körét. 3.1.1. ábránk az oktatási intézményekre fordított közkiadásokat mutatja be a GDP százalékában 2012 és 2021 között.⁶ Az ábrák értékeléskor érdemes szem előtt tartani, hogy a kormányzati preferenciákon túl egyéb tényezők, például demográfiai sajátosságok is befolyásolhatják, hogy egy országkormányzata a GDP mekkora hányadát költi az oktatás állami támogatására.

⁵ A részletesebb eredményeket egy konferenciaelőadásban mutattam be (Semjén, 2024), majd azt kibővítve egy KRTK KTI Műhelytanulmányban is publikáltam (Semjén, 2025). Terjedelmi korlátok miatt az ott szereplő ábráknak csak egy részét tudjuk közölni, de az elemzésben a Műhelytanulmány itt nem szereplő ábráinak tanulságaira is röviden kitérünk.

⁶ Amennyiben több egymást követő évre is adathiány volt az országok egy részében, vagy (az adott évek kihagyásával) le rövidítettük a vizsgált időszakot, vagy az adott országot nem szerepeltettük az összehasonlításban. Ha csak egy-egy közbülső év adatai hiányoztak egy hosszabb időszakból, lineáris interpolációt alkalmaztunk.

¹ Például az OECD Education at a Glance vagy a Health at a Glance sorozatai.

² Az OECD adatbázisa, az [OECD Data Explorer](#), amelyből az oktatási és az egészségügyi ráfordítások adatai is kinyerhetők.

³ Lásd [World Bank](#).

⁴ A pontosabb definícióért lásd [OECD](#).

3.1.1. táblázat: A vizsgálatba bevont változók, évek és országok, adatforrások és a használt szűrők

Változó neve	Adatforrás	Szűrők beállításai	Vizsgált időszak	Vizsgálatban szereplő országok
Teljes oktatási közkiadás a GDP arányában	World Bank: World Development Indicators. (Kiadási adatok eredeti forrása az UNESCO, a GDP-adatok a World Bank becslései)	Adatsor: teljes kormányzati oktatási kiadás a GDP százalékában	2001–2021	14 észak- és nyugat-európai ország (1990 előtt is piacgazdaságok) 5 dél-európai ország (1990 előtt is piacgazdaságok) 14 európai rendszerváltó ország, köztük Magyarországgal
A teljes oktatási közkiadás aránya az összes államháztartási kiadáson belül	OECD Data Explorer (Share of total government expenditure on education)	Mutató: oktatási kiadás Oktatási szint: alapfoktól felsőfokig Finanszírozási forrás: államháztartás Kombinált mértékegység: államháztartási kiadások százaléka	2012–2021 (2008–2021) ^b	17 (14) ^b európai, 1990 előtt is piacgazdasági rendszerben működő ország 10 (8) ^b rendszerváltó európai ország, köztük Magyarország
Az oktatási intézményekre ^a fordított államháztartási kiadások a GDP százalékában	OECD Data Explorer (Distribution of government, private and non-domestic expenditure: Expenditure on educational institutions as a percentage of GDP)	Mutató: oktatási kiadás Oktatási szint: alapfoktól felsőfokig Finanszírozási forrás: államháztartás Kiadások célállomása: oktatási intézmények összessége (állami és magánintézmények is!) Kiadás típusa: kiadások oktatási intézményekre (intézményen belüli K + F kiadásokkal együtt) Kombinált mértékegység: GDP százaléka	2012–2021(2008–2021) ^b	17 (14) ^b európai, 1990 előtt is piacgazdasági rendszerben működő ország 10 (8) ^b rendszerváltó európai ország, köztük Magyarország
Egy nappali egyenértékes tanulóra vetített közkiadások az oktatási intézményekben, folyó áron vásárlóerő-paritáson, dollárra átszámítva	OECD Data Explorer (Expenditure on educational institutions per full-time equivalent student)	Mutató: oktatási kiadás Oktatási szint: alapfoktól felsőfokig Finanszírozási forrás: államháztartás Kiadások célállomása: oktatási intézmények összessége (állami és magánintézmények is!) Kiadás típusa: kiadások oktatási intézményekre (intézményen belüli K+F kiadásokkal együtt) Kombinált mértékegység: egy tanulóra jutó amerikai dollár folyó áron	2012–2021	16 európai, 1990 előtt is piacgazdasági rendszerben működő ország 11 rendszerváltó európai ország, köztük Magyarország

^a Kisgyermekkori (óvodai) nevelés intézményei nélkül!

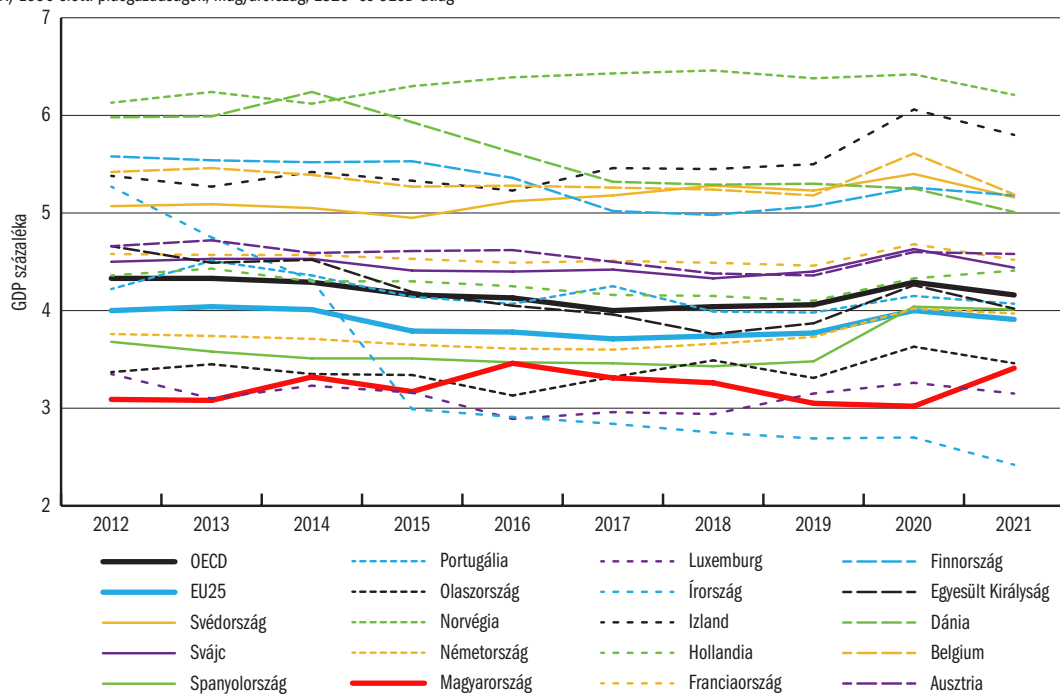
^b Az OECD Data Explorer adatai esetében, ha hosszabb vizsgálati időszakot választunk, az adathiányos évek számának növekedése miatt csökken az ábrával vizsgálható országok száma. Zárójelben szerepel a hosszabb vizsgálati időszak, illetve a hozzátartozó, az adott kategóriában szereplő országok száma.

A 3.1.1. ábra A) részén több 1990 előtti piacgazdaság, továbbá Magyarország, valamint az OECD- és az EU25-átlag oktatási intézményekre fordított közkiadásait láthatjuk a GDP százalékában. Az adatok nagyjából 2,4 és 6,5 százalék közt szóródnak, a mélypont Írország 2,42 százalékos adata 2021-ben, a legmagasabb érték pedig a 6,46 százalékos 2018-as norvég adat. Jól látható, hogy az 5 százalék feletti sávban csak az öt észak-európai ország és Belgium van tartósan. A legfejlettebb európai országok közül csak Németország költi GDP-jének az EU25 átlagánál kisebb hányadát közpénzből oktatási intézményeire. A kevésbé fejlett dél-európai országok közül Portugália

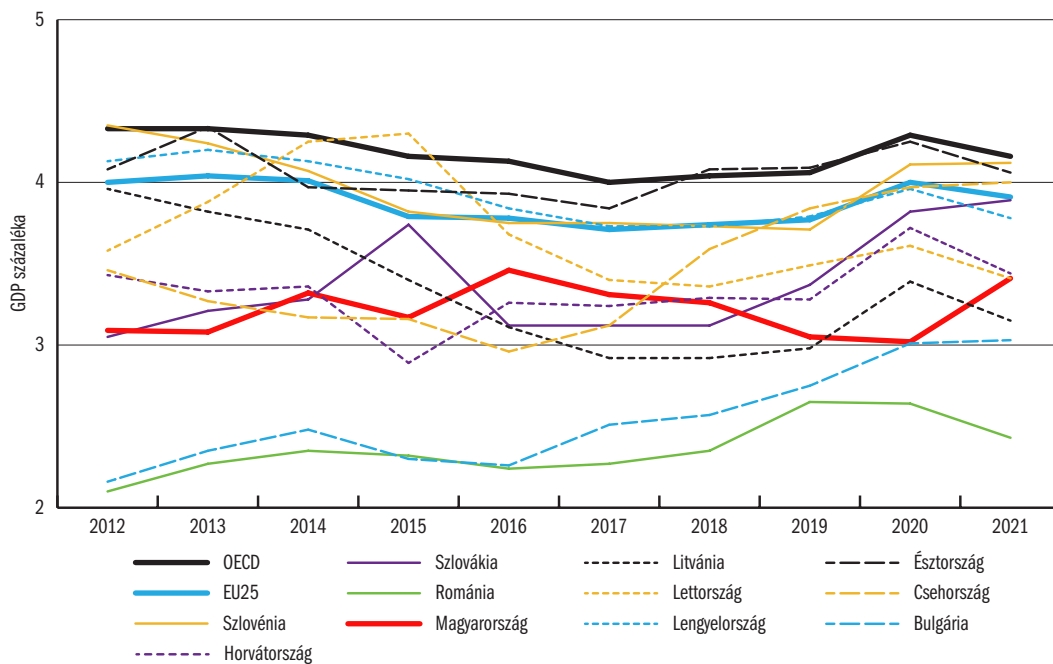
nagyjából az OECD-átlag körül, azaz EU25 átlaga feletti arányban költ, Spanyolország és Olaszország viszont a mezőny hátsó felében mozog. Bár Spanyolország az időszak utolsó két évében felzárkózott az EU25 átlagához, Olaszország mindvégig jócskán elmaradt attól. (Az ábrán a számos adathiány miatt nem feltüntetett görög adatok pedig általában még ezeknél is gyengébbek.) Magyarország 3–3,5 százalékos teljesítményével a legtöbb, korábban is piacgazdasági rendszerű országhoz képest GDP-je jóval kisebb hányadát költi csak közpénzből oktatási intézményeire. Az időszak elején a legutolsó helyen állt e tekintetben, és 2016 kivételével mindvégig a három utolsó helyezett egyike volt a 18 ország közül. A fejlettebb országokat tömörítő országcsoporthoz az oktatási közkiadások GDP-hez mért arányát tekintve 2015 után huzamosabban csak Írország és néhány éven át Luxemburg költött kisebb arányban közpénzből oktatási intézményeire, mint Magyarország.

3.1.1. ábra: Oktatási intézményekre fordított közkiadások a GDP százalékában 25 EU-országban

A) 1990 előtti piacgazdaságok, Magyarország, EU25- és OECD-átlag

B) Rendszerváltó országok, EU25- és OECD-átlag

Az ábra B) részén a „rendszerátváltó” országok, valamint az OECD- és az EU25-átlag oktatási intézményekre fordított közkiadásait láthatjuk a GDP százalékában. Két ország emelkedik ki a mezőnyből: az északi országok nagyjából elérték, néha meg is haladták az OECD-átlagot, az időszak végén pedig Szlovénia is megközelítette azt. A cseh és a lengyel adatok, bár ennyire nem voltak magasak, de az időszak utolsó harmadában már az EU25 átlaga környékén mozogtak. Magyarország ettől jóval elmaradva a mezőny második felében volt, és bár 2015 és 2018 között 3–4 ország is rosszabbul teljesített nála ebben a csoportban, az időszak végén már csak Románia és Bulgária költött GDP-jének alacsonyabb hányadát közpénzből oktatási intézményeire, mint hazánk.

A többi vizsgált mutató tovább árnyalja, de lényegesen nem változtatja meg az 3.1.1. ábrán kirajzolódó képet. A teljes oktatási közkiadás GDP-hez viszonyított magyarországi arányát 14 észak- és nyugat-európai, valamint 5 dél-európai, már 1990 előtt is a piacgazdasági modellt követő ország adataival összevetve (lásd Semjén, 2025, 2. ábra A) része) azt tapasztaljuk, hogy a 2001 és 2008 között még az észak- és nyugat-európai országokhoz képest is a középmezőnyben lévő magyar adatok 2008 után gyorsan lecsúsznak a csoport aljára, 2010-ben pedig már a csoport minden országánál alacsonyabb volt Magyarországon a teljes oktatási közkiadás GDP-hez viszonyított aránya, és a következő évtized két évében szintén utolsó volt az ország, a többi évben pedig csak a teljes oktatási közkiadás GDP-n belüli arányát drámaian csökkentő Írország és/vagy Luxemburg került Magyarország mögé. Az 5 dél-európai országgal összevetve (lásd Semjén, 2025, 2. ábra B) része) ugyanakkor eleinte csak Cipruson volt magasabb a teljes oktatási közkiadás aránya a GDP-n belül, mint Magyarországon, de 2011-re már a korábban sereghajtó görögök szintjére csökkent a magyar arány, és csak az olasz szintnél volt magasabb. 2014 és 2018 között ugyan Magyarország visszakerült a déli csoport középmezőnyébe, ám 2020-ban a teljes oktatási közkiadás GDP-n belüli aránya már a déli piacgazdaságok mindegyikében magasabb volt, mint nálunk.

A rendszerátváltó országokkal összehasonlítva (lásd Semjén, 2025, 2. ábra C) része) 2003-ig a mezőny felső részébe tartozott Magyarország, de a 2004 és 2012 között folyamatosan csökkenő arány hatására a középmezőnybe esett vissza, és 2019-ben és 2020-ban azon belül is lejjebb került, amit 2021-ben a kiadási arány emelésével korrigált.

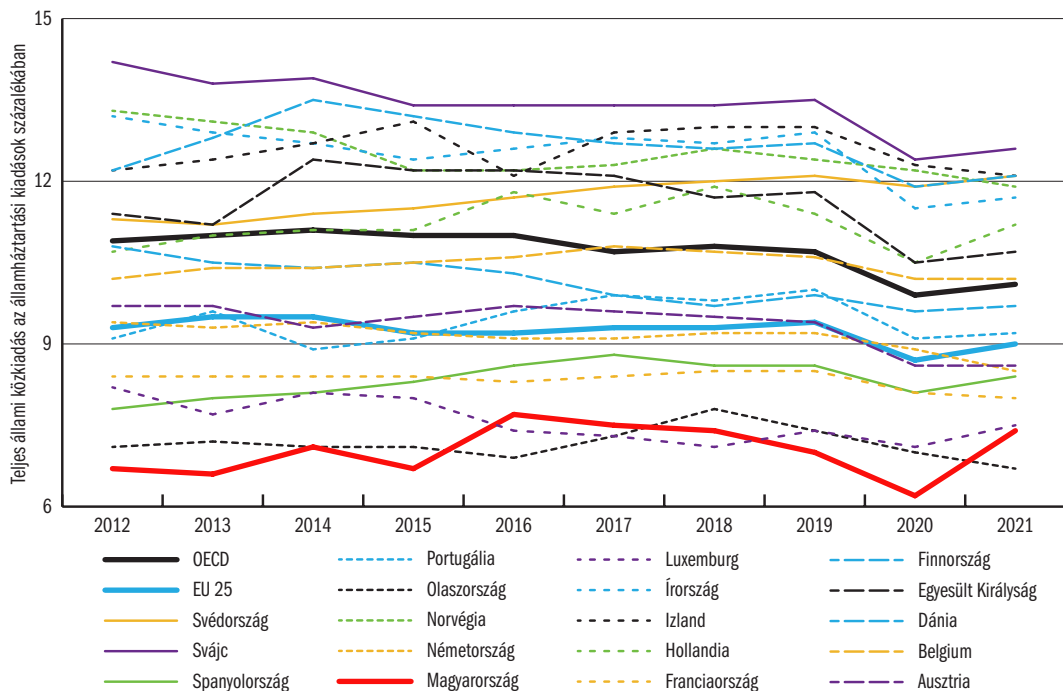
A 3.1.2. ábrán a teljes oktatási közkiadás arányát az összes államháztartási kiadáson belül vizsgálva még az eddigieknél is kedvezőtlenebb a kép, de figyelembe kell venni az adatok értékelésénél, hogy a kormányzati kiadások mértékében és belső szerkezetében megfigyelhető országok közötti különbségek is szerepet játszanak az egyes országok relatív teljesítményében. Például a magasabb adósságszolgálat/kamatkiadások, illetve a gazdaságnak nyújtott kormányzati támogatások viszonylag magas aránya is okozhatja a rendkívül alacsony magyar arányt.

A 3.1.2. ábra A) részén – 2012 és 2021 között a korábban is piacgazdasági rendszerű 17 országgal összehasonlítva Magyarországot – látható, hogy az országok ezen csoportjában az adott időszakon belül az oktatási kiadások államháztartáson belüli súlya nagyjából 6 és 14,5 százalék között szóródik. Tartósan 9 százalék alatti arányt ebben a csoportban (az időszak felében utolsó helyen álló Magyarország mellett) csak négy országban találunk. Ha pedig a rendszerátváltó európai országok adataival vetjük össze a magyar adatokat (az ábra B) részén), azt látjuk, hogy az oktatási közkiadások államháztartási kiadásokon belüli részaránya tekintetében a többi országtól leszakadva Romániával felváltva hol utolsó előtti, hol pedig utolsó Magyarország.

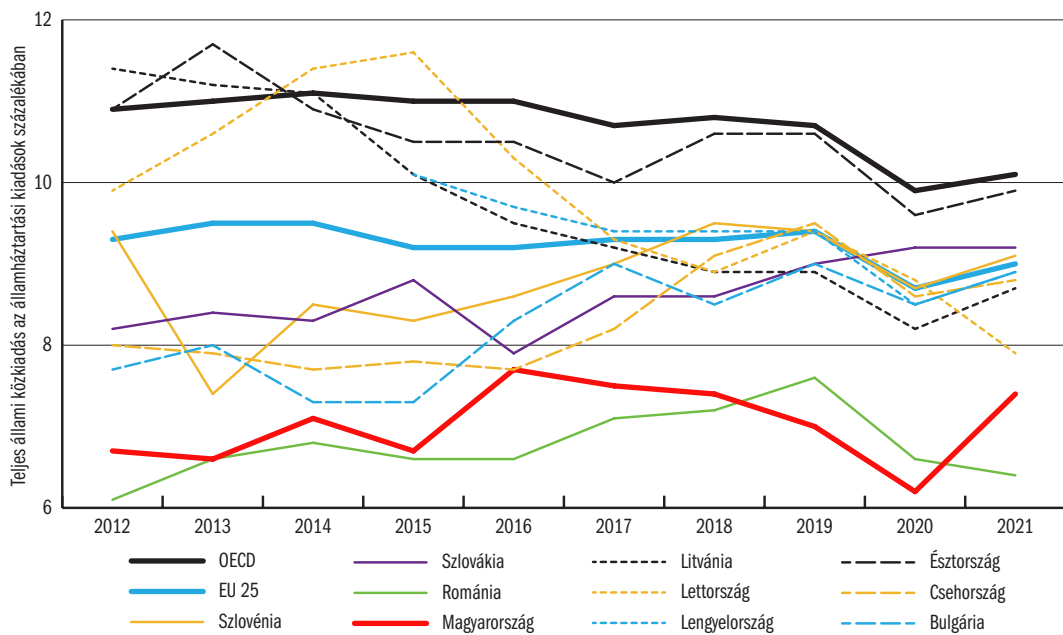
A 3.1.3. ábra az egy nappali egyenértékes tanulóra jutó közkiadásokat mutatja folyó áron, vásárlóerő-paritáson, dollárra átszámítva 2012 és 2021 között. A minden országban világosan kirajzolódó emelkedő tendencia az infláció miatt nem meglepő folyó áras adatok esetében. A hagyományos piacgazdaságokban ebben a tízéves időszakban igen széles spektrumon, 6000 és 22 000 dollár közt szóródnak az adatok (az ábra A) része) A magyarországi oktatási intézmények-

3.1.2. ábra: Teljes oktatási közkiadás aránya (százalék) az államháztartási kiadásokon belül

A) 1990 előtti piacgazdaságok, Magyarország, EU25- és OECD-átlag

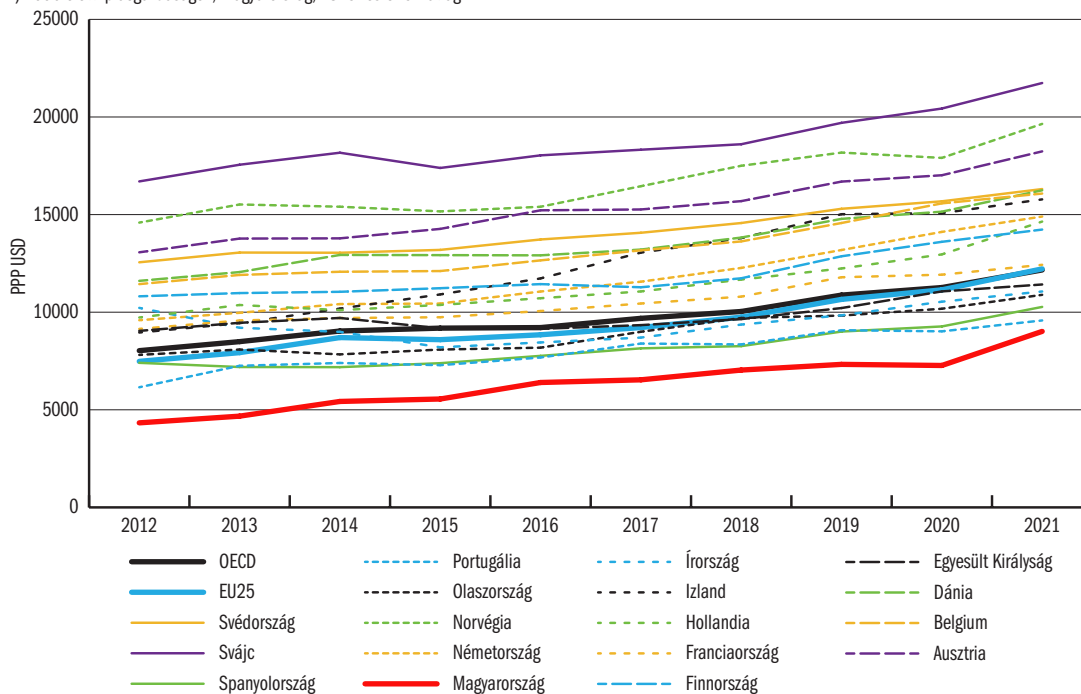

B) Rendszerváltó országok, EU25- és OECD-átlag

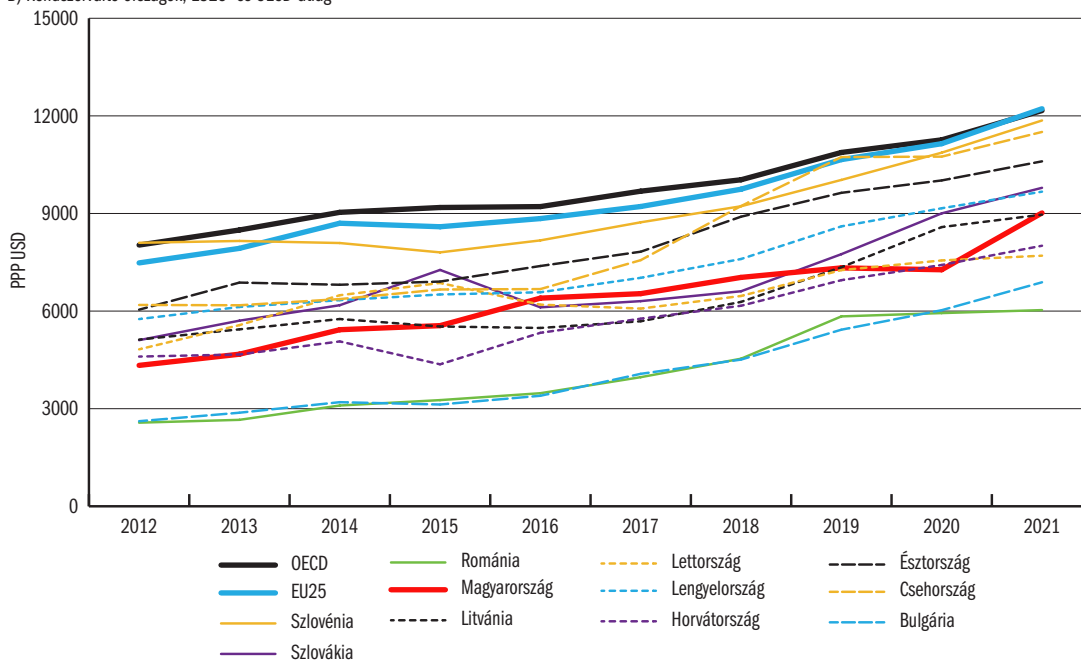

3.1.3. ábra: Egy nappali egyenértékes tanulóra fordított közkiadások az oktatási intézményekben (folyó áron, vásárlóerő-paritáson dollárba átszámítva)

A) 1990 előtti piacgazdaságok, Magyarország, EU25- és OECD-átlag

B) Rendszerváltó országok, EU25- és OECD-átlag

ben az egy nappali egyenértékes tanulóra jutó kiadások 2020-ig a sereghajó Portugáliától is messze (általában 1500–2000 dollárral) elmaradva a 4000–8000 dolláros sávban mozogtak. Egyedül 2021-ben csökkent Magyarország lemaradása Portugáliához képest mintegy 500 dollárra. Kedvezőnek tekinthető viszont, hogy míg 2012-ben a magyar fajlagos kiadási adat még alig haladta meg az OECD-átlag felét, 2021-ben már annak csaknem háromnegyedét is elérte.

Tíz másik rendszerváltó ország adataival együtt vizsgálva a magyar adatokat, a Magyarországról kirajzolódó kép korántsem ennyire kedvezőtlen (az ábra B) része). A szlovén adatok mindvégig az OECD- és EU25-átlaghoz viszonylag közel haladnak, és az időszak utolsó három évében a cseh kiadási adatok is felzárkóznak ide. A többi vizsgált rendszerváltó ország ezektől jócskán elmarad. Bulgária és Románia a többiek közül jelentősen leszakadva felváltva foglalja el az utolsó két hely valamelyikét. Magyarország tizenegy ország között 2012-ben még hátulról a harmadik, 2021-ben viszont már öt országot maga mögé utasítva a hatodik helyre jött fel, ami jelentős fejlődés. A változás ugyanakkor meglehetősen egyenetlen: 2015 és 2019 között ennél is jobb volt az ország relatív helyzete, 2020-ban viszont éppúgy hátulról a harmadik helyen állt, mint 2012-ben.

Egészségügyi kiadások

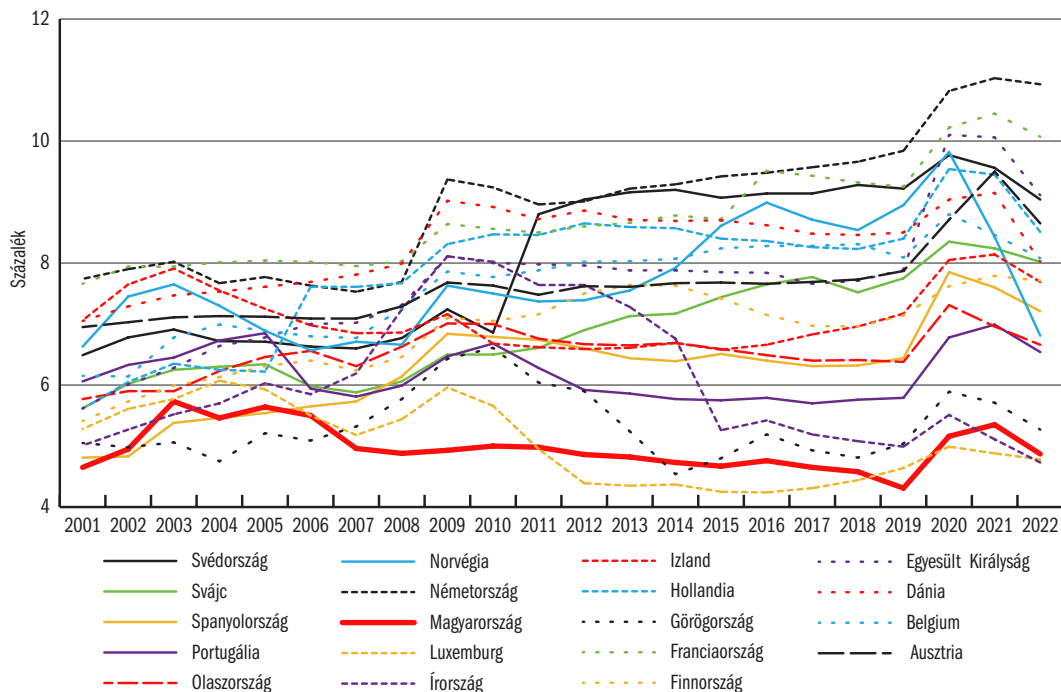
Az OECD egészségügyi adatai alapján a 2001 és 2022 közötti 22 éves időszakra mutatjuk be az egészségügyi kiadások GDP-n belüli arányát. Itt csak az 1990 előtt is piacgazdasági rendszerű országok GDP-arányára vonatkozó 3.1.4. ábrát közöljük terjedelmi korlátok miatt, a rendszerváltó országokkal kapcsolatos eredményeinket csak röviden ismertetjük

A kiadások szóródásának terjedelme alig több, mint két évtized alatt jelentősen megnőtt: míg 2001-ben az ábrán szereplő 19 ország mindegyike GDP-jének mintegy 4,6 és 7,8 százaléka között költött közpénzből egészségügyre, azaz a legmagasabb és a legalacsonyabb érték között alig több mint 3 százalékpont volt a különbség, 2020 után ez a különbség már 6 száza-

lékpont fölé emelkedett. Az időszak végén az élbolyba tartozó négy ország (Németország, Franciaország, az Egyesült Királyság és Svédország) mindegyike már GDP-je 9 százaléka felett költ egészségügyre. Az országok több mint felében – így különösen az élbolyba tartozó országokban – egyértelmű emelkedő tendencia figyelhető meg a közkiadási arány tekintetében. Ugyanakkor néhány országban (Írország, Görögország és Luxemburg) a 2008-as válság után a kormányzati erőfeszítések eredményeképpen markánsan csökkent az államháztartásból finanszírozott egészségügyi kiadások GDP-hez képesti aránya. A középmezőnybe tartozó országokban (Ausztria, Belgium, Hollandia, Dánia, Svájc, Izland, Finnország, Spanyolország, Norvégia, Olaszország és Portugália) 2022-ben a GDP 6–9 százalékát fordították közpénzekből egészségügyre. 2022-ben Luxemburg, Írország, Magyarország és Görögország voltak a sereghajtók a maguk a GDP 5 százaléka körüli közkiadási arányával. Míg a másik három országban az egészségügyi közkiadások a pénzügyi világválság utáni jelentős mértékű csökkentése húzódik meg az alacsony közkiadási arány mögött, Magyarország esetében egészen más a helyzet: kezdeti gyors emelkedés után néhány évig tartotta a magasabb szintet, ami már 2005 és 2008 között jelentősen visszaesett, ezután rövid stagnálás után 2011-től elhúzódó lassú további aránycsökkenés következett, ami egészen 2019-ig tartott. Utána újabb átmeneti emelkedés következett, amely nem bizonyult tartósnak, két év után a közkiadási arány már ismét csökkenésbe fordult. Az egészségügyi közkiadások aránya az ábrán szereplő 19 ország közül 2003 kivételével minden évben a három legalacsonyabb között volt Magyarországon, hat évben pedig egyenesen a legalacsonyabb volt.

Ha a rendszerváltó európai országokkal hasonlítjuk össze Magyarországot (lásd *Semjén*, 2025, 5. ábra B) része), akkor azt láthatjuk, hogy Csehország, Szlovénia és Horvátország kormányzata tartósan a GDP viszonylag magas arányát költötte egészségügyre, 2017 után pedig már minden évben ez a három ország haladt az élen (6,9 és 8,2 százalék közötti egészségügyi közkiadási aránnyal 2022-ben). Lettország nagyon

3.1.4. ábra: Egészségügyi közkiadások a GDP százalékában az 1990 előtti európai piacgazdaságokban és Magyarországon

alacsony szintről indulva 2017 után gyors ütemben meredeken felzárkózott hozzájuk (3,25 százalékról 6,33 százalékra). Szlovákia, Észtország, Bulgária, Magyarország, Litvánia, Románia, Lengyelország alkotta ebben az országcsoportban a középmezőnyt. Lettország 2017-ig elég gyengén teljesített, de utána nagyon erősen rákapcsolt és feljött az élbolyba. Ukrajna mindenkitől leszakadva zárta a mezőnyt, 2021-ben lépve csak túl a 4 százalékos egészségügyi közkiadási arányt.

Ha 2015-ös változatlan áron, vásárlóerő-paritáson euróra átszámítva vizsgáljuk az egészségügyi kiadások volumenét, azt láthatjuk, hogy a legtöbb hagyományosan a piacgazdasági modellt követő országban ez a volumen – ha változó ütemben is, és néhol átmeneti visszaesésekkel tarkítva – határozottan nőtt az évek során (lásd *Semjén*, 2025, 6. ábra A) része). Ugyanakkor e csoport egyes országaiban (például Luxemburgban és Görögországban) a 2010 utáni 2–4 évben olyan jelentős mértékű kiadáscsökkenés volt tapasztalható, ami a későbbi emelkedés ellenére is semlegesítette, vagy éppen csökkenőre fordította az általános – jellemzően emelkedő – tendenciát. 2022-ben Németország, Norvégia, Svájc, Luxemburg, Svédország, Dánia, Hollandia voltak a csoporton belül az élbolyban. Innen lefelé Finnorszáig nem sokkal lemaradva következnek az erős középmezőny országai. Hátrébb kullogva követte ezeket a négy hagyományos dél-európai piacgazdaság: Olaszország, Spanyolország, Portugália és Görögország. Magyarország ebben a mezőnyben 2001 és 2013 között messze lemaradva az utolsó volt, és később is csupán Görögországot sikerült megelőznie. Ha viszont 2005-től az európai rendszerváltó országokhoz hasonlítjuk a változatlan áras, euróra átszámított magyar egészségügyi közkiadások nagyságát (lásd *Semjén*, 2025, 6. ábra B) része), azt látjuk, hogy itt már a középmezőnyhöz tartozunk, és kiadási volumenünk nagyjából stagnál, illetve kicsit növekszik. Ez a növekedés azonban olyannyira

talható, ami a későbbi emelkedés ellenére is semlegesítette, vagy éppen csökkenőre fordította az általános – jellemzően emelkedő – tendenciát. 2022-ben Németország, Norvégia, Svájc, Luxemburg, Svédország, Dánia, Hollandia voltak a csoporton belül az élbolyban. Innen lefelé Finnorszáig nem sokkal lemaradva következnek az erős középmezőny országai. Hátrébb kullogva követte ezeket a négy hagyományos dél-európai piacgazdaság: Olaszország, Spanyolország, Portugália és Görögország. Magyarország ebben a mezőnyben 2001 és 2013 között messze lemaradva az utolsó volt, és később is csupán Görögországot sikerült megelőznie. Ha viszont 2005-től az európai rendszerváltó országokhoz hasonlítjuk a változatlan áras, euróra átszámított magyar egészségügyi közkiadások nagyságát (lásd *Semjén*, 2025, 6. ábra B) része), azt látjuk, hogy itt már a középmezőnyhöz tartozunk, és kiadási volumenünk nagyjából stagnál, illetve kicsit növekszik. Ez a növekedés azonban olyannyira

kis mértékű, hogy az országok relatív sorrendjében fokozatosan mind hátrébb kerülünk, mivel a többi országban gyorsabb a kiadásnövekedés üteme.

Következtetések

Mind az oktatási intézményekre, mind az egészségügyre fordított közkiadások tekintetében a magyar közkiadási arány jelentősen elmarad a fejlettebb európai országoktól, és ebben az elmaradásban az ezredforduló óta sem következett be számottevő javulás. Ez az elmaradás jól mutatja, hogy az emberi tőke fejlesztése és karbantartása Magyarországon valójában nem kormányzati prioritás. Az, hogy sok esetben az ábrákon nem olvasható ki egyértelmű tendencia a magyar grafikonból, mert a vizsgált időszakon belül az oktatási és egészségügyi közkiadási arányok meglehetősen hektikusan mozognak – hol jelentősen csökkennek, hol meg felugranak, amit aztán újabb visszaesés követ, és így tovább – a stabil és

konzekvens hosszabb távú költségvetési politika hiányára utal. A többi európai rendszerváltó országgal összevetve a középmezőnybe tartozik Magyarország – bár hosszabb távon több mutató tekintetében is azt láthatjuk, hogy 2010 előtt relatíve még előrébb állt a piacgazdaságra áttért országok között a rangsorban, mint amilyen helyzetbe a 2010-es évek közepére lavírozta magát. A múlt évtized végén bekövetkező kis javulásról egyelőre nem dönthető el, hogy tartósabb tendencia kezdetét jelzi-e. A nemzetközi összehasonlításban kedvezőtlennek, alacsonynak mondható oktatási és egészségügyi kormányzati kiadási arányok, illetve szintek valószínűleg hátrányosan befolyásolják a magyar iskolarendszer teljesítőképességét, a lakosság kompetenciáit, a PISA-eredményeket (lásd például *Csapó és szerzőtársai*, 2014), *Oktatási Hivatal*, 2019), illetve kedvezőtlen hatással vannak a népesség egészségi állapotára és halandósági adataira is (*OECD*, 2021, *Orosz*, 2024).

Hivatkozások

- CSAPÓ BENŐ–FEJES JÓZSEF BALÁZS–KINYÓ LÁSZLÓ–TÓTH EDIT (2014): [Az iskolai teljesítmények alakulása Magyarországon nemzetközi összehasonlításban](#). Megjelent: *Kolosi Tamás–Tóth István György* (szerk.) Társadalmi riport 2014. Társi, Budapest, 110–136 o.
- OECD (2021): [State of Health in the EU](#). Magyarország. Egészségügyi országprofil. OECD Publishing, Párizs–European Observatory on Health Systems and Policies, Brüsszel, 23 o.
- OKTATÁSI HIVATAL (2019): [PISA 2018](#). Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 99 o.

- OROSZ ÉVA (2024): [A felzárkózás kudarca](#). 2. rész. A magyarországi várható élettartam és elkerülhető halálozás trendjei nemzetközi összehasonlításban. *Lege Artis Medicinae*, Vol. 34. No. 10–11. 515–522 o.
- SEMJÉN ANDRÁS (2024): Állami oktatási és egészségügyi ráfordítások nemzetközi összehasonlításban. Előadás a HUN-REN KRTK KTI és az MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottsága által rendezett a Munkagazdaságtani kutatások 2024 című szakmai konferencián, Szirák, 2024. december 5–6.
- SEMJÉN ANDRÁS (2025): [Állami oktatási és egészségügyi ráfordítások Magyarországon nemzetközi összehasonlításban](#), KRTK KTI WP 2025/4.